

Asia: VN/20427/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta kansalliseksi toimintasuunnitelmaksi helteen terveyshaittojen ehkäisemiseksi

Lausunnonantajan lausunto

1 Tausta

Siilinjärven ympäristöterveyspalveluiden mielestä ongelmien tausta on kattavasti kuvattu.

Lisäys: kappaleessa voisi myös mainita että pitkien hellejaksojen seurauksena yksityisistä kaivoista voi loppua vesi (tarvitseeko lisätä myös myöhempisiin kappaleisiin huomioon otaviin asioihin)

2 Toimintasuunnitelman tavoitteet

-

3 Riskiryhmät ja haavoittuvuutta lisäävät tekijät

-

4 Riskienhallinta sekä varautumisen ja sopeutumisen koordinointi

Ohjeistusta varautumissuunnitelmien laadintaan valtakunnallisesti tarvitaan ja helteiden osalta sitä voisi tuoda esiin jo tässä suunnitelmassa.

5 Hellevaroitussjärjestelmä

Siilinjärven ympäristöterveyspalveluiden mielestä varoitussjärjestelmä ajatuksena on hyvä, mutta samalla pitää tarkemmin yksilöidä myös toimenpiteet, joihin varoituksen pitäisi johtaa eri toimijoilla. Nämä toimenpiteet pitäisi yksilöidä yleisellä tasolla jo tähän suunnitelmaan.

Jos ajatellaan esimerkiksi ympäristöterveyden yksiköitä: tulisi varoitus helteestä joka todennäköisesti rekisteröidään töissä olevien tarkastajien toimesta, mutta käytäntö jää siihen. Vasta jos joku soittaa esimerkiksi asunnosta, uimarannalta tai veden häiriöstä aloitetaan toimenpiteet. Pitäisikö varoituksen johtaa yksiköissä esimerkiksi tiettyihin ennakoiviin toimenpiteisiin, joita edellyttäisiin

kansallisesti? Esimerkkinä vaikka ohjauskirjeet sosiaalihuollon yksiköihin ja kesällä toimiviin päiväkoteihin, joissa pyyntö raportoida esimerkiksi seuraavan viikon sisälämpötilat terveystarkastukseen tai muistutus kirjaamaan ne omavalvontaan ylös ja ne tarkastetaan seuraavan tarkastuksen yhteydessä? Lisäksi ohjeet jos lämpötilat lähenevät toimenpiderajaa miten toimitaan jne.

Asuntopuolella voisi varautua pitämällä kalenterissa tarvittaessa nopeita aikoja asunnontarkastukselle, jossa prioriteettina herkätkä ryhmät kuten vanhukset ja vammaset.

Toivomme, että käytännöntason toimia tuotaisiin enemmän esille jo tässä suunnitelmassa, edes jollain tasolla esimerkiksi liitteenä.

Nyt kappaleessa on kuvattu, että kansallisesti laaditaan lisää ohjeita ja näiden ohjeiden pohjalta paikalliset toimijat kuten kunnat ja hyvinvointialueet laativat omat ohjeet (eli lisää ohjeita!) huomioiden paikallisuus. Tässä on siis jo ainakin kolmen eri tason ohjeita/suunnitelmaa? Esitämme, että jo tähän suunnitelmaan tuodaan enemmän konkretiaa, mihin toimenpiteisiin varoitusjärjestelmän ilmoitus johtaa eri toimijoilla, erillisten lisäohjeiden sijaan. Tällöin tämän suunnitelman pohjalta voitaisiin laatia paikalliset toimintaohjeet räätälöidysti.

6 Viestintä

Kunnissa helteisiin liittyvä sisältö pitäisi suunnitella jo pitkään ennen kesää. Yleensä paikallismediat viestivät helleaalloista mutta kunnan viestintää pitäisi kehittää.

Riskiryhmille oltava selkeät yhteydenottokanavat mihin olla yhteydessä jos oman asunnon lämpötila nousee vaarallisen korkeaksi tehdyistä toimenpiteistä huolimatta.

7 Helleaaltoihin liittyvä valmius ja varautuminen

1. Miten hyvinvointialueelle saataisiin varautumista enemmän esimerkiksi vuodeosastopaikkojen suhteen joita vähennetään koko ajan? Miten syvennetään yhteistyötä viranomaisten ja HVAn välillä, kun mietitään esimerkiksi miten kuumassa asunnossa olevien vanhusten kanssa tehdään, jos viilennys asunnossa ei ole mahdollinen ja passiiviset toimenpiteet eivät auta? Iäkkäille pitäisi varautua väliaikaisiin asumispalvelu/vuodeosastopaikkoihin kunnes asunnon lämpötila on alhaisempi. Ottaako HVA näitä vai käännäyttävätkö kotiin kun akuutti esim. lämpöhalvaus/nestehukka on hoidettu? Miten prosessi menee pitäisikö se huomioida jo tässä suunnitelmassa?

2. Miten tavoittaa taloyhtiöt? Vaatii jo todella laajaa jakelua. Taloyhtiöissä varautuminen voi olla haasteellista. Kaikissa yhtiöissä esimerkiksi jäädytysjärjestelmien asentaminen ei ole mahdollista. Esim. 50 luvun kerrostalot, joissa ei ole tilaa talotekniikalle eikä pumpuille vesien poistoreittejä jne. Näissä voi olla edelleen myös painovoimainen rakenneainekanaavilla toimiva ilmanvaihto joka ei siis kesällä toimi kun lämpötila eroja ei ole.

3. Yleisesti kappaleesta: paljon toistoa edellisiin kappaleisiin. Saisiko toistoa vähennettyä vai onko tarkoitus että kappaleet ovat myös erikseen luettavissa ilman koko alkuosion lukua?

4. Terveysturvajärjestelmän vaikuttamiskeino lausunnoissa on koettu heikoksi. Muut intressit kuten raha, ajavat kunnissa edelle, kun taloutta on jouduttu tiukentamaan.

8 Pidemmän aikavälin toimenpiteet

Pitäisikö pohtia missä määrin esimerkiksi rakennuksen omistajaa voi velvoittaa kuumuudesta johtuvien olosuhteiden korjaamiseen. Onko asunnon viilentäminen asukkaan vai taloyhtiön vastuulla? Riittääkö taloyhtiöön esimerkiksi yksi viilennetty yhteinen tila? Näitä on pohdittava kansallisella tasolla.

Rakennusten ylläpitoon tulee olemaan tulevaisuudessa varmasti ongelma eli tulisiko taloyhtiöt velvoittaa jo rakennusluvissa varautumaan viilentämiseen tai tekemään viilennys. Vanhojen talojen osalta tämä on hankalampaa ja joissain taloyhtiöissä jopa mahdotonta. Samalla esimerkiksi lisääntyvistä pumpuista voi tulla koettua meluongelmaa tai kosteusvaurioita. Edelleen kaipaisimme ohjeeseen enemmän konkretiaa myös toimenpiteiden osalta. Toteaminen että helteisiin pitää varautua koko rakennuskannan osalta ei riitä, vaan pitäisi kuvata mitä tämä varautuminen käytännön tasolla on. Mitkä olisivat pakollisia toimenpiteitä ja mitkä ns. valittavissa. Käytännössä tällä hetkellä säästetään juurikin tästä viilennyksestä eikä kovinkaan moneen taloyhtiöön niitä rakenneta eikä myöskään uusiin julkisiin rakennuksiin ainakaan pienemmillä paikkakunnilla. Julkisessa rakentamisessa pitäisi olla velvoita ainakin osan tilojen kohdalla jotta saataisiin myös näitä "viilennystiloja".

Terveysturvajärjestelmässä saatava uusien toimenpiderajojen lisäksi myös konkreettiset toimintaohjeet erilaisten tapausten selvittämiseen kuten vaikkapa melunmittauksissakin. Myös sote ja matkailutoimijoiden omavalvontaan tehtävä konkreettisemmin hellevarautuminen. Pitäisikö tämän olla osa tesun omavalvontaa joka tarkastettaisiin tarkastusten yhteydessä kuten elintarvikepuolella ruokien ja laitteiden lämpötilat? Missä vaiheessa voi velvoittaa viilennysratkaisujen hankintaan? Paljon myös tilanteita joissa HVA vuokralla kunnan kiinteistöissä eikä niihin haluta tehdä kalliita viilennysinvestointeja.

9 Työterveys ja työsuojelu

-

10 Seuranta ja arviointi

-

11 Toimenpiteet

Yhteenvetotaulukko mielestämme hyvä

Liite Toimijoiden ja sidosryhmien roolit ja vastuut hellevarautumisessa

Taulukossa Kunnallinen ympäristöterveydenhuolto: asunnot jää epäselväksi. Voisi olla esim "hellehaittojen ehkäisy terveydensuojelun valvontakohteissa ja asunnoissa"

Eri toimijat ja vastuut kuvattu kattavasti.

Yleisiä huomioita

Käytännön asiat hyvin yleisellä tasolla ja paljon toistoa. Kaipaisimme konkreettisia toimenpiteitä enemmän myös viranomaistasolle.

Lisäksi yksityisten kaivojen osuus jäänyt aika pieneksi enemmän mainittu uimavesiä ja esimerkiksi rankkasateiden aiheuttamien saastumisten mahdollisuus vedenottamoilla. Yksityiset kaivot olisi hyvä huomioida esimerkiksi viestinnän kappaleessa, eli miten tavoitetaan niiden piirissä olevat käyttäjät ja saadaan tietoa helteen vaikutuksista vedenlaatuun.

Aarni Tiina
Siilinjärven kunta, ympäristöterveyspalvelut